

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING INTELLEKTUAL QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH – PEDAGOGIK ZARURIYAT

Toshtemirova E’tiborxon Rustamovna

Navoiy viloyati Xatirchi tumanidagi 89-maktab

1 toifali boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

Jahongirova Umida Hamzayevna

Navoiy viloyati Xatirchi tumanidagi 9-umumiy o‘rta ta’lim maktabining

1 toifali boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik zaruriyati va mavjud holati, o‘rganilganlik darajasi hususida fikr yuritiladi.

***Kalit so‘zlar:** boshlang‘ich ta’lim, qobiliyat, intellekt, matematika, rivojlanish, didaktik o‘yinlar, ijodiy yondashuv, fikrlash, integratsiya.*

Bugungi kunda faqat yuksak bilimli, zamonaviy, mustaqil fikrlaydigan, intellektual rivojlangan va amaliy kasb-hunarga ega yoshlargina mamlakatning buyuk kelajagini taminlashi mumkin.

Intellekt ([lotincha](#): *intellects* — bilish, tushunish, idrok qilish) — insonning aqliy qobiliyati; hayotni, atrof muhitni ongda aynan aks ettirish va o‘zgartirish, fikrlash, o‘qish-o‘rganish, dunyoni bilish va ijtimoiy tajribani qabul qilish qobiliyati; turli masalalarni hal qilish, bir qarorga kelish, oqilona ish tutish, voqeahodi-salarni oldindan ko‘ra bilish layoqati. [5, 46-b]

O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasida “Uzluksiz ta’lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta’lim

xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, yosh avlodning ijodiy va intellektual salohiyatini qo'llab-quvvatlash va ro'yobga chiqarish"i kabi ustuvor vazifalar belgilanib, bu borada boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish amaliyotini tahlil qilish, mantiqiy fikrlash mezonlarini aniqlashtirish, o'quvchilarning intellektual rivojlanishlari va o'z qobiliyatlari va moyilliklariga muvofiq malakalarni egallash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. [1, 6-son, 70-modda]

Darslarni tayyorlash va o'tkazishda quyidagi tamoyillarni amalda qo'llash boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda asosiy tamoyillar hisoblanadi :

1 . Bolaning intellektiga ko'p qirrali rivojlanish ta'siri tamoyili.

Darslar uchun nafaqat berilgan mavzu bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga hissa qo'shadigan, balki bir qator intellektual fazilatlarni rivojlantiradigan mashqlarni tanlash va tuzish

2. Ta'limga samarali yondashish tamoyili.

Darsni shunday tashkil etishga harakat qilish kerakki, bolalar vazifalarni hal qilishning o'ziga xos usullarini izlashsin, chunki bir vaqtning o'zida ularning aqliy faoliyati faollashadi va intellektual fazilatlari yaxshilanadi.

3. Oqilona javob berish tamoyili.

Vazifalarni shunday shakllantirish kerakki, bolalar o'z nuqtai nazarini, yechimining o'z versiyasini asoslashlari kerak.

4. Ijobiy motivatsiya printsiipi

Muvaffaqiyatli o'quv jarayoni uchun sinfda maxsus sharoitlar yaratish - quvonch, ajablanish, zavqlanish muhiti.

5. Insonparvarlik va hamkorlik tamoyili

Boshlang'ich sinf matematika darslari orqali o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatlari boshqa o'quv predmetlariga nisbatan kengroqdir. Sababi, biz matematika darsidan oddiygina bir masala yechimini topish orqali ham fanlararo integratsiyani amalga oshiramiz, ham o'quvchini kengroq nazariy bilimni amaliy hayotga bog'lab o'rganishlariga yordam beramiz va matematika

daralarida o'quvchilar o'zi yashayotgan hayotdagi bo'layotgan o'zgarishlardan ham o'z o'rnida xabardor bo'ladilar. Misol sifatida, 3- sinf matematika darsligidagi bir masalani keltirib o'tmoqchimiz:

Masala. Anvarning akasi va singlisi bor. Uchalasining yoshini qo'shib hisoblaganda 17 yosh. 6 yildan keyin ularning yoshini hisoblaganda qancha bo'ladi? [6, 39 b]

Yuqoridagi birgina masalani yechimini izlash orqali o'quvchilarda birinchidan, tarbiya fani bilan integratsiya qilib aka-uka, opa-singillar orasidagi mehr-oqibat haqida o'quvchilarning fikrlarini kengaytirish mumkin. Ikkinchidan, hayotga bog'lab masala yechimini topishda esa o'quvchilarga quyidagicha savol berish mumkin, sizning akangiz (ukangiz), opangiz(singlingiz) va sizning yoshingizni qo'shganimizda natija nechi bo'ladi? 6 yildan keyin qanday o'zgaradi bu oraliq?, 9 yildan keyinchi?, 10 yildan keyinchi?. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda

1. Nostandart masalalar
2. Mantiqiy masalalar
3. Muammoli vaziyatlarga keltiruvchi masala turlaridan kengroq foydalansak o'z maqsadimizga osonroq erishamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategisi to‘g‘risida”gi PF-4947 son Farmoni //O‘zbekiston Respublikasi qonun xujjatlari to‘plami, 2017 yil., 6-son, 70-modda.*
2. *Adizov B “Boshlang‘ich talimni ijodiy tashkil etishning nazariy asoslari” Toshkent. 2002- yil.*
3. *Nurmatova Sh.I. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish: Mag. Diss. Toshkent 2014.*
4. *E.G‘oziyev. Ta‘lim jarayonida o‘quvchilar tafakkurining o‘shish. Toshkent “Fan” nashriyoti 1980 yil. 46-bet.*
5. *M.M.Sultonov. Matematika darslarida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘quv-intellektual qobiliyatini rivojlantirish. O‘quv qo‘llanma. Toshkent 2012*
6. *S.Burxonov, O‘. Xudoyorov. 3-sinf matematika darsligi. Toshkent 2019.*